

6 POLITICKÁ KULTURA

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY



Kapitola představuje základní koncepty politické kultury, vymezené Almondem a Verbou. Kapitola nejprve rozlišuje mezi obecnými formami kultury, přibližuje základní vymezení občanské kultury a představuje její hlavní typy a specifické kategorie.

CÍLE KAPITOLY



Cílem kapitoly je přiblížit základní koncepty politické kultury, vysvětlit vztahy mezi politickou kulturou a politickým systémem. V rámci kapitoly jsou vymezeny hlavní typy politické kultury, vymezené Almondem a Verbou.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU



1 hodina 30 minut

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY



Klíčová slova: kultura, politická kultura, demokracie, občanská společnost

6.1 Úvod

Kapitola představuje základní koncepty politické kultury, vymezené Almondem a Verbou. Kapitola nejprve rozlišuje mezi obecnými formami kultury, přibližuje základní vymezení občanské kultury a představuje její hlavní typy a specifické kategorie.

6.2 Výkladová část

Pro definici pojmu politická kultura je zásadní práce Almonda a Verby: *The Civic Culture*, která byla publikována v roce 1989. Pojem kultura i politická kultura je velmi volně využíván médií ve velmi zjednodušené podobě. V pojetí Almonda a Verby se politická kultura vyznačuje rámci, které můžeme dále podrobně zkoumat. Pojem politická kultura je významově, jako sociálně-vědní koncept v daleko větší míře uchopitelný, než je tomu u významu slova „kultura“, kterou můžeme v nejobecnější rovině vnímat jako nevrozený fenomén, „který je předáván socializací... Kultura a veřejná politická kultura obsahují vzory a tradice, předávané právě principem socializace, které jsou vyjadřovány pomocí symbolů. Symboly nám umožňují třídit a klasifikovat svět... a proto jsou tak analyticky cenné pro zachycení kulturní reality.“¹ Veřejná politická kultura vychází z kultury dané společnosti, byť je v porovnání s kulturou společnosti omezená. Tato omezení jsou především dána hranicemi veřejného prostoru, v němž se pohybujeme. Veřejnou politickou kulturu je tedy možné vnímat jako platformu, „která je ohraničena obsahovými i formálními omezeními. Obsahové omezení znamená, že se kulturní prvky týkají primárně politiky a politických argumentů. Formálním omezení máme na mysli, že politické argumenty mají mít formu premis, které jsou potenciálně přijatelné pro druhé.“²

V rámci politické kultury můžeme vyjadřovat své politické orientace k danému politickému systému, jeho dílčím aspektům, či legitimitě. Politickou kulturu můžeme také považovat za analytický rámec, který můžeme dále zkoumat. Politická kultura dále obsahuje zdroje politické orientace, díky nimž můžeme sledovat její projevy a vlivy na chování jednotlivců. Politickou kulturu můžeme také chápat jako dlouhodobě utvářené normy, symboly a vzory, jenž jsou vlastní danému politickému prostředí. Dalším znakem je skutečnost, že rozvinutá politická kultura je velice často spojována s demokratickým politickým zřízením, přičemž toto spojení neplatí vždy. Politická kultura sehrává důležitou roli i v případech přechodů od nedemokratických režimů k demokracii. Právě politická kultura obsahující, představy, normy a hodnoty, sdílené společností, často vytvářejí nezbytné předpoklady pro úspěšnou tranzici a pozdější demokratickou konsolidaci (viz kapitola 12). Dalším rysem politické kultury je také „vztah politických symbolů a norem chování jednotlivých aktérů v rámci dané politické kultury“³

¹ CABADA, Ladislav – CHARVÁT, Jakub a STULÍK, Ondřej. *Současná komparativní politologie. Klíčové koncepty*. Plzeň-Praha 2015, s. 118-119.

² Tamtéž, s. 119.

³ Tamtéž, s. 119.

Almond a Verba dále vymezili tři ideální typy politické kultury. Prvním typem je tzv. parochiální politická kultura. Je charakterizována „absencí konkrétní či specializované politické role v rámci sekularizovaného politického systému.“⁴ V tomto politickém systému nejsou nejrůznější sociální role od sebe odděleny (jedná se zejména o různé náboženské a sociální funkce). Společnost, vyznačující se tímto typem politické kultury je také zatížena absencí momentu „očekávání“ změn politického systému, což přispívá k posilování dojmu uzavřenosti společnosti. Mezi příklady politických systémů s parochiální politickou kulturou Almond a Verba přiřazují četné africké státy. Dalším typem, jenž oba autoři vymezili je tzv. poddanská politická kultura, v níž je vztah jednotlivců k politické kultuře poměrně silný. Přestože je jednatel velmi silně orientován na ústřední hodnoty, symboly a normy, jeho participace v rámci politického systému je velmi nízká. Jedinci jsou v této politické kultuře velmi pasivní a jedinci vnímají svou podřízenost vůči vládnoucím elitám. Podle Almonda a Verby je tento typ politické kultury silně spojen s absolutistickými státy. Posledním typem je participační politická kultura. Jedinci mají vztah k politické i administrativní struktuře politického systému. Na rozdíl od předchozího typu jsou jedinci v politickém systému vyznačujícím se participační politickou kulturou poměrně aktivní a kriticky hodnotí výstupy politického systému. Představené typy politické kultury jsou ideálními typy, které se v reálných politických systémech ve své „ideální“ podobě neobjevují. Z tohoto důvodu byly k těmto třem typům vytvořeny specifické kategorie, které kombinovaly hlavní rysy hlavních typů politické kultury: 1) parochiálně-poddanská politická kultura, 2) poddansko-participační politická kultura 3) parochiálně-participační politická kultura. Kromě těchto tří specifických kategorií byla autory představena tzv. občanská kultura, kterou můžeme charakterizovat jako kulturu demokratických politických systémů či demokratických společností.

ZÁVĚR

Politická kultura je neodmyslitelně spojená s politickým systémem. Samotný pojem politická kultura vymezili Almond a Verba v roce 1989. Mezi hlavní typy politické kultury patří: 1) parochiální politická kultura, 2) poddanská politická kultura a 3) participační politická kultura. Tyto typy představují ideální kategorie, se kterými se v současných politických systémech můžeme setkat v „čisté“ podobě jen zřídka. Nejčastěji kombinují hlavní znaky dvou hlavních typů. Z tohoto důvodu autoři vymezili specifické kategorie, které kombinovaly hlavní rysy hlavních typů politické kultury: 1) parochiálně-poddanská politická kultura, 2) poddansko-

⁴ Tamtéž, s. 123.

participační politická kultura 3) parochiálně-participační politická kultura. Dalším typem je tzv. občanská kultura, kterou můžeme charakterizovat jako kulturu demokratických společností.



QUESTIONS

Kontrolní otázky

- 1) Jak můžeme definovat pojem „politická kultura“
- 2) Jmenujte tři hlavní typy politické kultury
- 3) Je rozvinutá politická kultura přítomna pouze v demokratických společnostech?

ANSWERS



1) Politickou kulturu můžeme také považovat za analytický rámec, který můžeme dále zkoumat. Politická kultura dále obsahuje zdroje politické orientace, díky nimž můžeme sledovat její projevy a vlivy na chování jednotlivců. Politickou kulturu můžeme také chápat jako dlouhodobě utvářené normy, symboly a vzory, jenž jsou vlastní danému politickému prostředí.

2) - 1) parochiální politická kultura, 2) poddanská politická kultura a 3) participační politická kultura

3) Je především v demokratických společnostech, ale objevuje se také v jiných formách politického zřízení.

SHRNUTÍ KAPITOLY



Pro definici pojmu politická kultura je zásadní práce Almonda a Verby: *The Civic Culture*, která byla publikována v roce 1989. Pojem politická kultura je významově, jako sociálně-vědní koncept v daleko větší míře uchopitelný, než je tomu u významu slova „kultura“, kterou můžeme v nejobecnější rovině vnímat jako nevrozený fenomén, „který je předáván socializací. Kultura a veřejná politická kultura obsahují vzory a tradice, předávané právě principem socializace, které jsou vyjadřovány pomocí symbolů. Symboly nám umožňují třídít a klasifikovat svět... a proto jsou tak analyticky cenné pro zachycení kulturní reality.“⁵

V rámci politické kultury můžeme vyjadřovat své politické orientace k danému politickému systému, jeho dílčím aspektům, či legitimitě. Politickou kulturu můžeme také považovat za analytický rámec, který můžeme dále zkoumat. Politická kultura dále obsahuje zdroje politické orientace, díky nimž můžeme sledovat její projevy a vlivy na chování jednotlivců. Politickou kulturu můžeme také chápat jako dlouhodobě utvářené normy, symboly a vzory, jenž jsou vlastní danému politickému prostředí. Dalším znakem je skutečnost, že rozvinutá politická kultura je velice často spojována s demokratickým politickým zřízením, přičemž toto spojení neplatí vždy.

⁵ CABADA, Ladislav – CHARVÁT, Jakub a STULÍK, Ondřej. *Současná komparativní politologie. Klíčové koncepty*. Plzeň-Praha 2015, s. 118-119.

Almond a Verba dále vymezili tři ideální typy politické kultury. Prvním typem je tzv. parochiální politická kultura. Je charakterizována „absencí konkrétní či specializované politické role v rámci sekularizovaného politického systému.“⁶ V tomto politickém systému nejsou nejrůznější sociální role od sebe odděleny (jedná se zejména o různé náboženské a sociální funkce). Společnost, vyznačující se tímto typem politické kultury je také zatížena absencí momentu „očekávání“ změn politického systému, což přispívá k posilování dojmu uzavřenosti společnosti. Mezi příklady politických systémů s parochiální politickou kulturou Almond a Verba přiřazují četné africké státy. Dalším typem, jenž oba autoři vymezili je tzv. poddanská politická kultura, v níž je vztah jednotlivců k politické kultuře poměrně silný. Přestože je jednatel velmi silně orientován na ústřední hodnoty, symboly a normy, jeho participace v rámci politického systému je velmi nízká. Jedinci jsou v této politické kultuře velmi pasivní a jedinci vnímají svou podřízenost vůči vládnoucím elitám. Podle Almonda a Verby je tento typ politické kultury silně spojen s absolutistickými státy. Posledním typem je participační politická kultura. Jedinci mají vztah k politické i administrativní struktuře politického systému. Na rozdíl od předchozího typu jsou jedinci v politickém systému vyznačujícím se participační politickou kulturou poměrně aktivní a kriticky hodnotí výstupy politického systému.

⁶ Tamtéž, s. 123.